

CD's

ZIT ER nu werkelijk iemand te wachten op de zoveelste versie van Beethovens overbekende *Sonate pathétique*? Vóór je de nieuwe cd met Ronald Brautigam in je cd-speler laat glijden, lijkt de vraag volstrekt betekenisvol. Bestaan er immers al geen duizend versies, velen een stuk goedkooper? En dan, al bij de eerste overbekende maten van de 'pathetische', ebt de vraag weg. Dit is een oersterke vertolking van een pianist die een hele frisse Beethoven neerzet!

Hoe dat komt, is niet enkel te verklaren door het instrument dat de Nederlander bespeelt. Hij betreft immers een bijzonder helder klinkende, zes octaven tellende pianoforte, een replica van een instrument dat de firma Walther & Sohn in 1802 bouwde. Maar er zijn nog pianisten die Beethoven op tijdgetrouwe instrumenten spelen. En daar is veel voor te zeggen. Uiteraard zijn we het volle geluid van een grote vleugelpiano gewoon in deze prachtige composities, maar Beethoven zelf heeft iets dergelijks nooit gehoord.

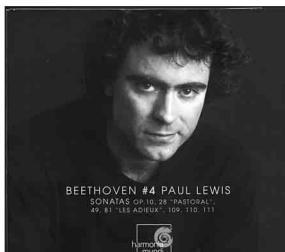
In Beethovens tijd was de piano nog in volle ontwikkeling. Het instrument zelf had veel 'huiselijker' afmetingen en stond nog dicht bij de klavecimbel. Het was letterlijk een toestel dat *forte* (krachtig) en *piano* (zacht) spelen kon, en dat was al een hele (r)evolutie waar iedereen van opkeek. De hele negentiende eeuw zou er verder gesleuteld worden aan de piano.

Brautigams versie heeft echter meer te bieden dan de kwaliteiten van een historisch getrouwe uitvoering. Dat heeft wellicht te maken met de gedrevenheid die de pianist Beethoven toedicht. In tegenstelling tot de pathos waarvan de titel van opus 13 de mond vol heeft — een titel die stamt van na Beethovens dood — zoekt deze beroemde sonate geen romantische sentimentaliteit. Het gaat om passie en emotionele tegenstelling, maar niet die van de eerste de beste bakvis.

Beethoven was 27, toen hij zijn 'pathetische' schreef. Hij was ook een onstuimige krachtpatser, bewust van eigen kunnen, en een man die moeite had met de afhankelijke positie waarin hij zich als vrij kunstenaar bevond. Sentimenteel is Beethovens 'pathetische' dus geenszins, maar vol gloed en sterk ritmisch met krachtige uithalen. En hij wordt bijzonder goed gediend door Ronald Brautigam die met deze versie de reputatie van zijn eerdere Mozart- en Haydnopnames bevestigt. In een interview vertelde Brautigam dat hij de klank erg goed bij Beethoven vindt passen, omdat dat deze niet zo vol en de dynamiek feller is. „Je speelt meer op de grens van wat dat ding kan, en dat komt de emotionele lading die bij Beethoven zo enorm is, zeer ten goede.” (JC)

Beethoven, Complete Works for Solo Piano, Number 1, deel 1 van 6, door Ronald Brautigam (fortepiano), BIS (distributie Coda), SACD 1362, 21,15 euro.

EEN HEEL andere opvatting verdeeldt Paul Lewis, een student van Alfred Brendel, die voor het label harmonia mundi op zijn manier alle 32 pianosuites van Beethoven opnam. Met een vierde box vervolledigt hij trouwens de serie.

Het bijgevoegde boekje maakt een terechte vergelijking tussen Bachs *Wohltemperierte Klavier* en Beethovens pianosonaten. Bach brengt de luisteraar in een omvattend programma subtiel maar doordacht in contact met de 24 'welgetemperde' tonaliteiten. Bij Beethoven gaat het eerder om een parcours dat hem en de toehoorders voert van een veeleer vrije muziekstijl naar een heel eigen stormachtige klankwereld. Tussen de louter muzikale vrijheid à la Mozart en het gevoelsgeladen slagveld van Beethoven liggen uiteraard nog een aantal tussenstappen.

Het is dus een goed idee van Lewis om voor het laatste deel van de sonantencyclus net een keuze te brengen uit meerdere perioden. Lewis heeft een heel verfijnde, elegante aanpak, die misschien een tikkeltje traditioneler is dan die van de bovengenoemde Brautigam. Poëzie en doorleefd gevoel zijn nooit ver weg. We weten wel dat Beethoven speelt met contrasten en het conflict niet schuwt. Maar deze gekwelde medemens heeft wel niet altijd gezegd waarover de conflicten gingen!

Een te biografische interpretatie is dus wellicht vooraf gedoemd. Lewis noch Brautigam maakt die fout en beiden tonen ons een meesterlijke Beethoven met gevoelens die van alle tijden kunnen zijn. En dan blijkt die componist weinig gemeen te hebben met de stereotypering van een wild om zich heen zwaaiende driftkikker. Integendeel, hier ontmoet je iemand die elegant, emotioneel én guldig uit de hoek komt. (JC)

Beethoven, Sonatas 4, 3 cd's, door Paul Lewis (piano), harmonia mundi, HMC 901909.11, 32,70 euro.

Het wekelijkse aanbod boeken, cd's en dvd's in *Kerk+Leven* is ook te raadplegen en te bestellen via het *Mediacenter* op de website www.kerknet.be.

MENS, MEER DAN SOM VAN GENEN

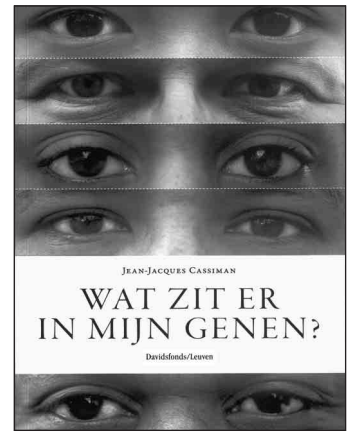
DE SAMENSTELLING van het menselijke genoom is bekend. De medische wetenschap legt zich nu toe op het vertalen van die kennis naar praktische toepassingen, zoals het ontdekken van erfelijke ziekten bij een embryo, de ontwikkeling van nieuwe geneesmiddelen en de ontrafeling van het ontstaansmechanisme van kanker. De nieuwe kennis roept echter ook nieuwe vragen op. Weinig mensen kunnen met hun verstand nog bij de complexiteit van het nieuwe kunnen en kennen. Met heel wat misverstanden, valse beloften en schrikbeelden tot gevolg.

In *Wat zit er in mijn genen?* proberen professoren en ethici met de hulp van een wetenschapsjournalist de juiste en volledige informatie in een begrijpelijk verhaal tot bij het grote publiek te brengen. Een zeer lovenswaardige poging, maar enig dapper doorbijten zal er bij de lezer toch nog aan te pas moeten komen. Het boek blijft een grote uitdaging voor een leek inzake biologie.

Wij surfen vrijwel meteen naar de laatste drie hoofdstukken. Daar gaat het onder meer over de vraag hoe maakbaar de mens is. Na Darwin heerste de idee dat intelligentie uitsluitend wordt bepaald door erfelijkheid. In zowat alle westerse landen ontstonden eugeneticaverenigingen die ijverden voor een verbetering van de menselijke soort. De idee ontspoorde helemaal in nazi-Duitsland. Na de oorlog werd de aandacht helemaal verlegd naar omgevingsfactoren. Vandaag hangt de slinger in het midden. Hebben wetenschappers de materiële kant van de hersenen voor een groot stuk blootgelegd, de mens is nog altijd meer dan de som van zijn cellen. De ziekte van Alzheimer is de eerste jaren nog niet te genezen.

Voorkomen is beter dan genezen, zeggen ze. Maar geldt dat ook voor onze gezondheidszorg? Moet die gericht zijn op de genetische gezondheid van leven dat nog geboren moet worden of op de genezing van voorspelbare ziektes die mensen in een later stadium ontwikkelen? Het is maar één van de vele ethische vragen die de genetica oproept. Op al die uiterst complexe vragen bestaat als antwoord meer dan alleen maar het persoonlijke geweten van artsen en patiënten. (LW)

Jean-Jacques Cassiman, Wat zit er in mijn genen?, Davidsfonds, Leuven, 2008, 223 blz., 22,50 euro, ISBN 9 789058 265173.

ZIJ WILDEN HITLER DODEN

DE BIOSCOOPHIT *Valkyrie* (met superster Tom Cruise) brengt de beruchte aanslag op Adolf Hitler van 20 juli 1944 opnieuw onder de aandacht. Onder leiding van de adellijke officier Claus Schenk von Stauffenberg werd toen een bom tot dicht bij Hitler gebracht. Bedoeling was om zowel de oorlog te beëindigen, als het naziregime een dodelijke slag toe te brengen. De aanslag mislukte door een stom ongeluk.

Historicus Guido Knopp werd beroemd met zijn televisiedocumentaires (voor de Duitse zender ZDF) waarin hij op zoek gaat naar het levende geheugen van de Duitsers, dus ook over de naziperiode en de Tweede Wereldoorlog. Hij maakte de voorbije jaren bijvoorbeeld fascinerende portretten van de hoofdrolspelers van de Derde Rijk aan de hand van getuigenissen.

Samen met een team historici bestudeerde Knopp (reeds in 2004) het Von Stauffenbergs complot tegen Hitler. Hij gebruikt daarvoor documenten, maar ook getuigenissen van nog levende betrokkenen en familieleden van de samenzweerders. De vraag die op de achtergrond meespeelt, is waarom het binnenlandse verzet tegen Hitler wel zo zwak stond. De wraak van de nazi's was ook weerzinwekkend. De betrokkenen werden op gruwelijke wijze terechtgesteld en hun familie en aangetrouwde familie gedeporeerd.

Knopp vertelt in het boek ook het verhaal van de wat vergeten Georg Elser, een Zwabische meubelmaker die in november 1939 in de Bürgerbraukeller een bom plaatste en liet afgaan om Hitler te doden. Ook deze aanslag mislukte. Knopp noemt Elser een „eenzame held” en het bewijs dat niet alle Duitsers meelopers waren. Grimmig detail: Elser werd opgesloten in Dachau en pas in april 1945, enkele dagen vóór Hitlers zelfmoord, op diens persoonlijke bevel door de SS neergeschoten. (EDS)

Guido Knopp, Complot tegen Hitler. Het ware verhaal van Valkyrie, Omniboek, Kampen, 2008, 270 blz., 19,90 euro, ISBN 978 90 5977 352 3.

OOSTEN SIJPELT BINNEN

FRANS Goetghebeur, voorzitter van de Boeddhistische Unie van België, is al jaren het gezicht van het boeddhisme in ons land. Boeddhisten profileren zich steeds meer en vragen ook erkenning. Deze van oorsprong oosterse 'godsdienst' beïnvloedt in vele vormen onze westerse samenleving, onder meer door het trendy mindfulness, een meditatie-training.

Goetghebeurs *De duizend gezichten van het boeddhisme* is geen inleiding op het boeddhisme vanuit Belgische ogen, maar een bundel bijdragen van verschillende auteurs, die stapstenen willen aanreiken voor vruchtbare contacten. In de woorden van de auteur is de aanwezigheid van het boeddhisme zowel tastbaar als tegelijk ook niet zomaar in cijfers vast te leggen. De invloed ervan in onze cultuur reikt dus verder dan het aantal aanhangers.

Speciaal uit deze bundel onthouden wij het artikel van Pierre-François de Béthune, benedictijn van de abdij van Saint-André de Clerlande in Waals-Brabant, over de christelijk-boeddhistische dialoog. Volgens de pater is een dialoog over leerstellingen bijzonder moeilijk, omdat de confrontatie zo radicaal is. De dialoog loopt met name via de gedeelde spirituele ervaring. Boeddhistische praktijken zoals meditatie werden door christenen opgenomen als een verdieping van hun eigen religieuze leven. Anderzijds blijven er onverzoenbare aspecten. De harde kern van het boeddhisme (over het wezen van het zelf en de ultieme leegte) staat echter haaks op het christelijke geloof. Volgens de benedictijn ligt net in dat onvermogen de mogelijkheid om gemeenschappelijkheid te bereiken, met name de uiterste spirituele eenvoud. (EDS)

Frans Goetghebeur, De duizend gezichten van het boeddhisme. Een nieuwe levenskunst voor het Westen, Lannoo, 2008, 248 blz., 19,95 euro, ISBN 978 90 209 7823 0.

